

Mittetulundusühing spordiorganisatsioonina

Seletavad märkused mittetulundusühingu (MTÜ) asutamiseks ja põhikirja koostamiseks

1990-ndate aastate algusest Eestis juurduv spordikorralduslik mudel tugineb ühinemisvabadusel. Inimestel, kellel selleks huvi, eeldused ja võimalused, asutavad spordiklubi või liituvad spordiklubiga või kasutavad klubi poolt pakutavat teenust.

Spordiklubid võivad koostöö korraldamiseks ja ühise huvi olemasolul luua nn. teise taseme ühenduse:

- spordialaliidu – kui ühinemise tunnus on spordiala,
  - maakonna või linna spordiliidu – kui ühinemise tunnus on piirkond või
  - spordiühenduse – kui on tegemist mõne muu tunnusega,
- näiteks üliõpilassport, politseisport, koolisport, erivajadustega inimeste sport vms.

Tavapäraselt moodustavad liidud ja ühendused ühistegevuseks, spordi arendamiseks ja esindamiseks ning huvide kaitseks ka nn. kolmanda taseme ühenduse, milleks on spordi keskliit, olümpiakomitee või nende ühinemisel loodud organisatsioon.

Tavapärane on ka see, et esimese tasandi ühendus – klubi – on füüsiliste isikute ühendus, teise ja kolmanda taseme ühendused ja rahvusvahelised ühendused on juriidiliste isikute liidud.

Kirjeldatud spordikorralduse mudel ei ole Eestis välja mõeldud, vaid toimib enamuses riikides. Sellist mudelit soosib rahvusvaheliste spordiorganisatsioonide üks olulisemaid toimimise põhimõtteid – üks riik, üks liit. Mis tähendab näiteks, et Rahvusvaheline Olümpiakomitee tunnustab igast riigist vaid ühte rahvuslikku olümpiakomiteed, et rahvusvaheline spordialaliit võtab oma liikmeks ühest riigist ainult ühe vastava ala spordiliidu või et rahvusvaheline spordiühendus (näiteks üliõpilassport või koolisport) võtab liikmeskonda vaid ühe vastava ühenduse riigist. Taoline püramiidstruktuur stimuleerib ühinema ja tagab ühtsete reeglite järgimise.

Kuigi rahvusvaheliste organisatsioonide reeglistikud ja rahvusvahelised konventsioonid mõjutavad spordi arengut oluliselt, määravad spordiklubide ja spordiliitude kui juriidiliste isikute tegutsemise raamid eelkõige siseriiklikud seadused ja teised õigusaktid.

Spordiseadus (vastu võetud 06.04.2005.a.) sätestab, et spordiklubi saab olla ainult eraõiguslik juriidiline isik, mille põhitegevus on spordi arendamine. Seega võib spordiklubi asutada kas mittetulundusühinguna, äriühinguna või sihtasutusena.

Spordialaliidud, maakonna spordiliidud ja spordiühendused ning ka rahvuslik olümpiakomitee saavad tegutseda ainult mittetulundusühinguna, kuna spordiseadus sätestab, et nad kõik on liikmelisusel põhinevad juriidilised isikud ja ainus liikmelisusel, vabatahtlikul ühinemisel baseeruv juriidilise isiku vorm Eestis on mittetulundusühing.

Ligi 3000 sporditegevuseks registreeritud spordiorganisatsiooni ongi vabatahtliku spordiliikumise alus. Vabatahtliku spordiliikumise jõud ja võlu on selle vormide mitmekesisuses. Iga klubi unikaalsuses ja selles klubi sees toimivas isetegemises ja iseotsustamises avalduvad tegelikult paljuräägitud kodanikuühiskonna kõige olulisemad tunnused – aktiivsus, ühistegevus, isiku vastutus. Kõik see positiivne peab aga mahtuma seaduslikkuse raamidesse.

Seetõttu on MTÜ-dele esitatavaid põhinõudeid, nende asutamist, õigusvõimet, liikmeskonda, organeid, tegutsemist, õigusi ja kohustusi sätestav seadus – Mittetulundusühingute seadus oluline spordiklubidele, -seltsidele, -ühingutele ja -liitudele, kõigile MTÜ-dena tegutsevatele spordiorganisatsioonidele.

Käesolevas kogumikus on koos teiste tarvilike teadmistega keskendutud päris põhjalikult MTÜ-dele, toodud olulisim Mittetulundusühingute seadusest, asutamisest ja põhikirjast, suhetest registriga.

Spordiklubi asutamine ei ole keeruline ega kallis toiming. Spordiklubi juhtimine ja tegevuse korraldamine on palju keerulisem, nõuab teadmisi, kogemusi, loominguilistust ja järjekindlust. Tegevuse tulemiks peaksid olema sportimistingimused ja –võimalused liikmetele ning harrastajatele, see aga tähendab klubi stabiilset rahastamist, pikemaajaliste lepingute või kokkulepete toimimist.

Siit ka **esimene soovitus** spordiklubi asutada soovijatele – uurige, kas teie harrastussoove ja initsiatiive oleks võimalik ellu viia lähikonnas juba tegutsevas klubis, tugevdades nii tegutsevat klubi uute liikmete, ideede ja toimekusega!

Paljudel juhtudel ei ole aga tegutseva klubi „tiiva alla“ asumine võimalik – kas lähikonnas pole sobivat klubi, eesmärgid ja spordialad on liiga erinevad või lihtsalt ei klapi.

Seega – uue klubi asutamine!

Kõigepealt mõelge läbi - **MILLIST KLUBI TAHATE LUUA!**

Spordiklubi moodustamise eel tuleks endale püstitada järgmised küsimused:

- keda loodav klubi hakkab ühendama, kas on piisavalt huvi?
- millised on majanduslikud eeldused klubi tegevuseks?
- kes on spordiklubi asutajad?
- millised on klubi loomise eesmärgid?
- millised saavad olema tegevuse põhisuunad?
- millised spordialad ja liikumisviisid võetakse tegevusprogrammi?
- kas klubi loomine on põhjendatud või saaks liituda mõne olemasolevaga?
- kus klubi hakkab tegutsema - sportimispaigad, asjaajamine, kooskäimine?
- kas klubis on võimalik tagada sportijatele sobivaid treenereid, juhendajaid?
- kas klubi hakkab osalema Eesti spordialaliitude / maakonna või linna spordiliidu tegevuses?
- kuidas klubi organiseerub?
- milline saab olema klubi nimi?

Ülevaate saamiseks piirkonnas tegutsevatest spordiklubidest on soovitatav kasutada Eesti Spordiregistri andmebaasi, mis on avalik ja lihtsasti kasutatav: <https://www.spordiregister.ee/>
Kui olete suutnud leida nendele küsimustele kindlusttekitavad vastused, on üks oluline samm oma spordiklubi moodustamisel astunud - **Te teate, mida tahate!**

Järgmise sammuna peaksite **koostama spordiklubi põhikirja**.

Põhikirja juures on tähtis mitte minna vastuollu Mittetulundusühingute seadusega. Kuigi põhikirja ja seaduse vastuolu korral lähtutakse alati seadusesätetest, tekitab see asutajates ja liikmetes asjatut segadust. Põhikiri peaks kajastama just selle klubi eripära, eesmäärke, tegevusi, juhtimise korraldust.

Põhikirja koostamiseks on selles kogumikus näidiseks toodud eeskujuga, mis on mahukas ja detailne, kirjutab paljud toimingud ette ja on kasutatav juhendmaterjalina. Arvestatud on ka võimalusega, et klubi hakkab kuuluma „Tulumaksusoodustustega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja“.

Kuigi näidis on keeruka ülesehitusega on siiski soovitatav kasutada sealtoodud struktuuri.

Spordiklubi põhikiri võiks koosneda 7 osast ja need peaksid sisaldama:

<u>Üldsätted</u>	õiguslikku alust, avalikes huvides ja heategevuslikel ning mittekasumlikel eesmärkidel tegutsemist, sätestamist - keda ühendab ja mis eesmärgil, asukohta, asutamisaega;
<u>Eesmärgid ja tegevus</u>	klubi eesmäärke ja nende saavutamiseks arendatavaid tegevusi. Oluline kajastada oma spordiklubile iseloomulikke tegevusi;
<u>Liikmed</u>	sõnastust, kes võivad olla liikmeteks, liikmeks vastuvõtmise, liikmete maksude kehtestamise, väljaastumise ja väljaarvamise korda, liikmete õigusi ja kohustusi;
<u>Juhtimine ja järelevalve</u>	klubi organeid ja nende pädevust, koosolekute kokkukutsumise ja otsustamise korda, isikuvalimiste korda ja audiitori või revidendi nimetamise korda;
<u>Vahendid, vara ja aruandlus</u>	klubi varade moodustumist, majandusaasta perioodi, aruandluse korda;
<u>Lõpetamine</u>	klubi lõpetamise korda ja varade jagamist lõpetamisel
<u>Ühinemine ja jagunemine</u>	ühinemise võimalusi teise klubiga või jagunemist mitmeks klubiks või nende võimaluste välistamist. ,

Mõned soovitusel valikute tegemisel kui koostate (või parandate) põhikirja:

Üldsatted

Rõhutada **avalikes huvides tegutsemist** – st. ei ole kinnine, ainult oma liikmetele suunatud tegevusega, vaid laiemat sihtrühma sõltumata liikmeskonnast teenindav või neile üritusi korraldav.

Rõhutada **heategevuslikkust** – Tulumaksuseadus tunnustab heategevuslikuks tegevuseks, kui ühing pakub kaupa, teenust või muud hüve peamiselt tasuta või muul tulu mittetaotleval või üldkättesaadaval viisil

Eesmärgid ja tegevus

Eesmärkides on võimalik jääda väga üldsõnaliseks, näiteks spordi arendamine ja sporditegevuse toetamine või konkretiseerida eesmärke spordiala, kohalike olude, asutajate ideede ja tunnetatavate vajaduste järgi.

Tegevuste kirjeldamisel on mõistlik sätestada tegevused olulisemates valdkondades. Teatud tegevuste sõnastamine põhikirjas on vastava tegevuse eelduseks, näiteks stipendiumide maksmine, kirjastamine, loteriide korraldamine.

Liikmed

Siin on võimalus sätestada piirangud või nõuded liikmeskonnale. Kõigepealt saab määrata, et liikmed on ainult kas füüsilised või juriidilised isikud. Füüsilistele isikutele kriteeriumite seadmine on vähekasutatav, samas juriidiliste isikute puhul enamrakendadav – näiteks liidud saavad seada nõude liikmesklubidele spordiala harrastamise, võistlustest osavõtu, treenerite omamise vms. osas.

Liikmete vastuvõtmise saab anda põhikirjaga juhatuse pädevusse, saab anda ka üldkoosoleku pädevusse. Mõistlik on jätta liikmete maksude määra ja tasumise tähtaja kehtestamine üldkoosolekule, kes saab igal aastal vastu võtta asjakohase otsuse. Samas on võimalik liikmemaksude määr ja tasumise aeg fikseerida ka põhikirjas.

Liikme omal soovil klubist välja astumiseks võib seada etteteatamistähtaja, mis seaduse kohaselt ei või olla pikem kui kaks aastat.

Liikmete klubist väljaarvamisel saab aluseks võtta liikmemaksu mittetasumist mingi perioodi jooksul, klubi kahjustamist või põhikirja mittetäitmist. Otsuse liikme väljaarvamise kohta saab teha nii juhatus kui üldkoosolek.

Põhikirjas peavad kindlasti olema sätestatud liikmete õigused ja kohustused.

Juhtimine ja järelevalve

Siin tuleb sätestada juhtimisorganid. Klubil on võimalik kasutada seaduses sätestatud organite puhul teisi nimesid, samas tuleb põhikirjas näidata, millisele seaduses sätestatud nimetusele see vastab. Näiteks kasutab Eesti Olümpiakomitee üldkoosoleku puhul nimetust täiskogu, volinike koosoleku puhul nimetust esindajate kogu ja juhatuse puhul nimetust täitevkomitee. Kasutatavad on veel nimetused üldkogu, suurokogu, liitude puhul ka liidupäev või peassamblee.

Üldkoosoleku korraldamine on mõistlik kavandada kord aastas, sest üldkoosolek peab kinnitama majandusaasta aruande. Kui MTÜ-l on majandusaasta jaanuarist detsembrini ja majandusaasta aruanne tuleb kinnitada kuue kuu jooksul arvates selle perioodi lõppemisest, siis on loogiline üldkoosoleku aeg esimesel poolaastal. Kui juhtorganite valimisi soovitakse korraldada aasta lõpul – hooaeg läbi, traditsioonid või muud määravad põhjused – on soovitatav kirjutada põhikirja iga x aasta järel (NB! Sama periood, kui juhatuse liikmete volituste kehtivus põhikirjas) sügisel toimuv üldkoosolek, kus valitakse juhtorganite liikmed. Loomulikult saab valimisi soovi korral korraldada igal üldkoosolekul.

Üldkoosoleku kokkukutsumise kord on seaduses väga täpselt sätestatud, samuti see, et mittekorrektset kokkukutsutud üldkoosoleku otsused on tühised.

Põhikiri peab sätestama, et kutse saadetakse liikmetele mitte vähem kui 7 päeva enne koosolekut, see peab sisaldama koosoleku aega, kohta ja päevakorda. Teatud hulgal MTÜ liikmetel (vähemalt 1/5 või vähemalt 6 kui liikmeid alla 30) õigus nõuda täiendavate küsimuste arvamist päevakorda, seda tuleb teha 3 päeva jooksul kutse saatmisest.

Uus kutse tuleb saata välja sama korra alusel, siis vähemalt 7 päeva enne koosolekut.

Siit soovitus klubidele ja liitudele – saata kutse üldkoosolekule välja tunduvalt varem piirtähtajast, siis jõuate põhikirjas sätestatud piirtähtaja jooksul saata välja ka korrigeeritud päevakorra ega pea nihutama üldkoosoleku kuupäeva.

Üldkoosoleku otsustusvõimet ehk otsuste vastuvõtmiseks tarvilikku kvoorumit seadus ei sätesta. Siin on ka sees oma loogika – tulevad kohale need, kes tahavad otsustada ja need, kel huvi pole, loobuvad oma õigusest otsustada kohalolijate kasuks.

1990-ndate algusest saadik on enamus spordiorganisatsioone rakendanud siiski kvooruminõuet: 50 % +1 liige, et lisaks juriidilisele pädevusele oleks ka tegelik enamuse osalusel otsustamine.

Otsuste vastuvõtmiseks tarvilik hääleteenamus on seadusega sätestatud: „üle poole koosolekul osalenud või esindatud liikmetest“. Teatud küsimustes, näiteks põhikirja muutmine, ühinemine, jagunemine, lõpetamine on poolthäälte nõue kõrgem: „üle 2/3 üldkoosolekul osalenud liikmetest või nende esindajatest“. Põhikirjaga võib alati seada kõrgemad nõuded kvoorumile ja poolthäältele otsuste vastuvõtmiseks!

Klubi liige võib volitada lihtkirjalikult teist isikut enda eest hääletama, sel juhul on tegemist esindajaga.

Isikuvalimised toimuvad tavaliselt üldkoosolekul. Valitakse juhatuse liikmed ja juhatuse koosseisu kuuluv president (ja asepresident). Valimiste korraldamiseks on variante mitmeid. Küll peaks aga kõigi variantide puhul olema ühisteks tunnusteks – kandidaate saavad esitada klubi liikmed ja kandidaadid valimisteks peavad olema esitatud klubi juhatusele nädal või kaks varem ja esitatud kandidaadid peavad olema andnud kirjaliku nõusoleku kandideerimiseks.

Isikuvalimiste punktid on soovitatav põhikirja võimalikult täpselt kirja panna.

Tavaliselt valitakse üldkoosolekul põhikirjas sätestatud arv või põhikirjas sätestatud juhatuse liikmete alam- ja ülemäära mahtuv juhatuse liikmete arv (mille üldkoosolek on eelnevalt otsustatud), mille hulka kuulub ka president (ja asepresident) selliselt:

Kõigepealt valitakse president sätestatud põhikirjapunkti alusel – valitakse kandidaadiks esitatud isik, kellele on antud suurem häälearv eeldusel, et kandidaadi poolt hääletab üle poole koosolekus osalenud Klubi liikmetest või nende esindajatest.

Seejärel on soovitatav valida (asepresident ja seejärel) ülejäänud juhatuse liikmed.

Samas võib rakendada ka sellist valimiste mudelit, et valitakse ettenähtud arv juhatuse liikmeid ja seejärel valib juhatuse oma seast presidendi (ja asepresidendi). Sel juhul peab selline kord kajastuma ka põhikirjas.

Põhikiri peab sätestama juhatuse liikmete volituste pikkuse. Seadus ei luba valida pikemaks perioodiks kui 5 aastat, spordis on selliseks piiriks kujunenud 4 aastat. Seadus ei sätesta piiranguid juhatuse liikme tagasivalimiseks. See on põhikirja koostajate otsustada, kas seada mingi järkestikune valimisperiodide arv piiriks või mitte.

Vahendid, vara ja aruandlus

Põhikirjas on otstarbekas näha ette võimalikud raha ja materiaalsete varade hankimise vormid ning allikad.

Kindlasti tuleb määrata majandusaasta algus ja lõpp, soovitatav on tavakohane jaanuar – detsember.

Selguse mõttes on õige korrata seaduse sätteid ja kirjutada loogilises järjestuses, et majandusaasta aruande koostab juhatuse, esitab selle üldkoosolekule kinnitamiseks kuue kuu jooksul majandusaasta lõppemisest. Kinnitatud majandusaasta aruandele kirjutab (kirjutavad) alla esindusõigust omav (omavad) juhatuse liige (liikmed) ja juhatuse esitab majandusaasta aruande ettenähtud korras mitte hiljem kui kuue kuu jooksul majandusaasta lõppemisest kohturegistrile.

Otstarbekas on sätestada ka statistilise aruande esitamine Eesti spordiregistrile ettenähtud korras ja tähtaegadel.

Lõpetamine

Põhikiri peab sätestama üldkoosoleku kvooruminõude ja häälteenamuse lõpetamise otsustamiseks ning need mõlemad arvud peaksid olema suuremad kui tavaotsuste langetamiseks.

Kui spordiklubi taotleb enda arvamist „**Tulumaksusoodustustega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja**“ ning kasutada sellesse nimekirja arvamise tekkivaid võimalusi, peavad klubi tegevus ja põhikiri vastama Tulumaksuseaduses esitatud nõuetele.

Ühinemine ja jagunemine

Sarnaselt lõpetamisega peaks põhikiri sätestama suurema üldkoosoleku kvooruminõude ja suurema häälteenamuse ühinemise või jagunemise otsustamiseks. Samas on õigus põhikirjas sätestada, et klubi ei ühine ega ei jagune.

Ühinemise ja jagunemise korra osas on mõistlik viidata MTÜS-le.

Pärast põhikirja eelnõu koostamist

Kui põhikirja projekt on olulistel punktides kirja pandud, tuleb see kindlasti kõikide asutamisest huvitatud isikutega läbi arutada ja üksmeelele jõuda. Mõistlik oleks läbi arutada ka juhtorganite liikmete kandidaadid ja saada nende nõusolek.

Klubi nime asjus tuleks tutvuda selles kogumikus toodud nõuannetega MTÜ-le või sihtasutusele nime valimisel.

Kui eeltööd on tehtud, asutajate ring selge, põhikiri koostatud, nimi korrektselt valitud, tuleb koostada asutamisleping. Lepingu näidis on selles kogumikus toodud.

Hea tava kohaselt toimub asutamisel asutamiskoosolek, kus otsustatakse asutamine, kinnitatakse põhikiri ja valitakse selle põhikirja alusel juhtorganite liikmed. Õige oleks kohe sõlmida asutajate vahel asutamisleping.

Klubi asutamislepingu sõlmimisest arvates ühe aasta jooksul tuleb esitada registreerimisavaldus ja vajalikud dokumendid kohtu registriosakonnale spordiklubi kandmiseks mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse.

Kohturegistrisse kandmisest kuue kuu jooksul tuleb esindusõigusliku isiku poolt esitada vormikohane registreerimistaotlus Eesti spordiregistrile

https://www.spordiregister.ee/et/esitamine#elektrooniline_esitamine